

ZAGROŻENIA ASYMETRYCZNE WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA

Praca zbiorowa pod redakcją

**Sebastiana Wojciechowskiego
i Radosława Fiedlera**

Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM
Poznań 2009

Recenzent:

Dr Krzysztof Kowalczyk

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe
Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Umultowska 89A, 61-614 Poznań, tel. (061) 829 65 08

ISBN 978-83-60677-56-8

Skład komputerowy – „MRS”
60-408 Poznań, ul. P. Złotowa 23, tel. 061 843 09 39
Druk i oprawa – ESUS Studio, 61-558 Poznań, ul. Wierzbicęce 35, tel. 061 835 35 36

Spis treści

Słowo wstępne	5
-------------------------	---

Część pierwsza

ASYMETRYCZNOŚĆ – ISTOTA I CHARAKTER ZAGADNIENIA

Marek MADEJ Zagrożenia asymetryczne – istota, specyfika, faktyczna ranga strategiczna we współczesnym świecie	11
Krzysztof KUBIAK Asymetria, pojęcie definiujące czy dezinformujące?	27
Andrzej CHODUBSKI Asymetryczne zagrożenia cywilizacyjne a istota bezpieczeństwa państwa polskiego	35
Sebastian WOJCIECHOWSKI Asymetryczność ekonomiczno-społeczna współczesnego świata	49
Krystyna BOBIŃSKA, Sebastian MEITZ Zagrożenia asymetryczne kreowane przez działania gospodarcze korporacji ponadnarodowych	57
Marek PIETRAŚ Transnarodowość zagrożeń asymetrycznych	73
Jarosław GRYZ Rosyjska polityka energetyczna jako źródło zagrożenia asymetrycznego dla Polski	95
Artur WEJKSZNER Wojny XXI wieku. Istota współczesnych konfliktów asymetrycznych	119
Jacek PAWŁOWSKI Zagrożenia asymetryczne w wojskowej myśli strategicznej	129
Tomasz SZUBRYCHT Siły morskie europejskich państw NATO wobec wyzwań generowanych przez geograficzny rozkład zagrożeń asymetrycznych	141
Robert POTOCKI, Dorota MIŁOSZEWSKA Bezpieczeństwo czy wolność? Zwalczanie zagrożeń asymetrycznych w <i>US Patriotic Act</i>	155
Radosław FIEDLER Oblicza asymetryczności w Iraku	169

Łukasz SZYSZKA	
Asymetryczność konfliktu izraelsko-palestyńskiego – studium przypadku . . .	179
Łukasz CIEŚLA	
Wojna w Osetii Południowej jako przykład konfliktu asymetrycznego . . .	191

Część druga

ASYMETRYCZNOŚĆ TERRORYZMU

Witold OSTANT	
Terroryzm jako „asymetryczne” zagrożenie globalne	211
Krzysztof KAROLCZAK	
Terroryzm jako paradygmat wojny IV i V generacji	223
Ryszard SZPYRA	
Wybrane aspekty militarnego reagowania na terroryzm jako zagrożenie asymetryczne	233
Kazimierz KRAJ	
Rozwój technologii terrorystycznych źródłem zagrożeń asymetrycznych . . .	241
Wojciech STANKIEWICZ	
Cyberterroryzm jako zagrożenie asymetryczne współczesnego świata . . .	249
Wojciech NOWIAK	
Terroryzm jako asymetryczny czynnik stosunków międzynarodowych. Druga wojna libańska 2006	269
Damian SZLACHTER	
Polityka informacyjna administracji państwowej w walce z terroryzmem – na przykładzie Zjednoczonego Królestwa (UK)	283
Autorzy.	297
Publikacje Zakładu Studiów Strategicznych Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM	298

Słowo wstępne

John Nash wybitny amerykański matematyk oraz ekonomista, bohater filmu i książki *Piękny umysł* odbierając Nagrodę Nobla stwierdził „świat potępia wszystko, co odbiega od normy, jest inne, nieuporządkowane [można by dodać asymetryczne – S.W.]”. Jednak to właśnie asymetria jest podstawą funkcjonowania świata. Począwszy od atomów, przez geny, a skończywszy na systemie międzynarodowym. Jest ona także główną siłą sprawczą przemian tak w wymiarze pozytywnym, jak i negatywnym.

Zagrożenia asymetryczne to problem interdyscyplinarny i złożony. Wymaga on zaangażowania specjalistów z różnych dziedzin i ośrodków naukowych. Wykorzystania ich wiedzy, doświadczenia oraz często odmiennej wizji i oceny występujących uwarunkowań. Służy temu m.in. powyższa publikacja. Jej główne cele są następujące:

1. Pierwszy z nich to sfera definicyjna, terminologiczna. Odpowiedź na pytanie czym są zagrożenia asymetryczne¹? Jak pojęcie to jest rozumiane i jak być rozumiane powinno? Jest to zresztą kolejny przykład zjawiska charakterystycznego dla nauk społecznych, gdzie zdefiniowanie niektórych, wydawałoby się nawet podstawowych terminów, takich choćby jak: demokracja, terroryzm czy fundamentalizm nie jest ani proste, ani jednoznaczne.
2. Cel drugi, to zaprezentowanie specyfiki i charakteru zagrożeń asymetrycznych. Ukazanie czym różnią się one na tle innych globalnych problemów. Rozpatrzenie ich form oraz skali występowania – tak w zakresie lokalnym, regionalnym, jak i światowym. Traktowanie zagrożeń asymetrycznych jako systemu obejmującego wejścia, wyjścia, sprzężenia zwrotne itp. Wskazanie na podobieństwa poszczególnych zagrożeń asymetrycznych, gdzie np. coraz częściej kluczową rolę odgrywa kwestia ubóstwa czy nędzy, stając się tak ich przyczyną, jak i skutkiem.
3. Pokazanie, że asymetryczność jest nie tylko jednym z wyznaczników czy determinantów współczesnych stosunków międzynarodowych, ale może być także wykorzystywana, jako element opisu, interpretacji, a nawet jako narzędzie lub metoda badawcza stosowana w celu pełniejszej analizy i ekstrapolacji uwarunkowań międzynarodowych, zachodzących w danym państwie czy regionie. Elementy analizy asymetrycznej są już przecież wykorzystywane w np.: teorii gier, studiach strate-

¹ Szerzej na temat pojęcia asymetryczność – zagrożenia asymetryczne zob. np.: M. Madej, *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego*, Warszawa 2007; P. Gawliczek, J. Pawłowski, *Zagrożenia asymetryczne*, Warszawa 2003; *Pojęcie, istota oraz tendencje rozwojowe zagrożeń asymetrycznych*, pod red. J. Pawłowskiego, Warszawa 2002; J. Russell, *Asymmetric warfare*, w: *The big issue. Command and combat in the information age*, pod red. D. Potts, Shrivenham 2002; S. Metz, D. Johnson, *Asymmetry and US military strategy*, „Strategic Studies Institute”, January 2001.

gicznych, metodzie antysystemowej, impulsacyjnej, różnego rodzaju systemach zarządzania, a nawet w genetyce.

4. Pokazanie, że asymetryczność to pewien model konstruowania i opisu świata, mniej lub najbardziej popularny, ale uniwersalny. Świat był, jest i będzie asymetryczny. I nie odmieni tego integracja czy globalizacja. Co najwyżej zmienić się może zakres i skala asymetryczności. I tutaj paradoksalnie, pomimo społecznych oczekiwań i różnego rodzaju prognoz, zakres dysproporcji w skali świata wciąż ulega zwiększeniu. Dobrze obrazują to pogłębiające się różnice np. pomiędzy najbogatszym i najbiedniejszym państwem. Po II wojnie światowej wynosiły one 44:1, a obecnie osiągnęły już pułap 72:1.
5. Cel kolejny, to zaprezentowanie interakcji zachodzących pomiędzy asymetrycznością a równowagą sił. Próba odpowiedzi na pytanie czy asymetryczność jest tylko przeciwieństwem, skrajnością, alternatywą wobec modelu równowagi sił, a może także do pewnego stopnia jego uzupełnieniem sprowadzającym się do ukazania dualizmu współczesnego świata i światowych relacji, gdzie np. tendencjom integracyjnym towarzyszą procesy dezintegracyjne, państwa centrum współistnieją obok systemów peryferyjnych, globalizacja przeplata się z alterglobalizacją, Dżihad z McŚwiatem, a kilkuset miliardów żyje tuż obok miliarda ludzi mających na codzień przeżyć mniej niż 1\$².
6. Cel ostatni, być może najbardziej znaczący, to próba odpowiedzi na nasuwające się w kontekście zagrożeń asymetrycznych pytania, wśród których wymienić można następujące:
 - Które z zagrożeń asymetrycznych będzie odgrywać kluczową rolę w przyszłości?
 - Jak zagrożeniom tym skutecznie przeciwdziałać?
 - Czy globalizacja jest lub będzie skutecznym wobec nich antidotum – czy też przeciwnie przyczyni się do ich narastania?
 - Jaki jest wpływ asymetryczności (pozytywny czy destrukcyjny) na procesy gospodarczo-społeczne zachodzące we współczesnym świecie?
 - Czy asymetryczność obniża, a może jednak przeciwnie zwiększa poziom międzynarodowego bezpieczeństwa?
 - Czy może być ona fundamentem, wyznacznikiem nowego ładu międzynarodowego?

Tak nakreślone kwestie są punktem wyjścia dla zawartych w pracy rozważań. Ich autorami są przedstawiciele różnych polskich ośrodków naukowych zajmujących się powyższą problematyką.

² Szerzej na temat światowych dysproporcji ekonomiczno-społecznych zob.: *Katastrofy i zagrożenia we współczesnym świecie*, Warszawa 2008; S. Wojciechowski, *Economic and social disproportion in the modern world as the stimulant for terrorism*, w: *Terrorism Pandora's box. Analysis of chosen terrorist issue*, pod red. J. Babiaka, S. Wojciechowskiego, Poznań 2008; *Międzynarodowe stosunki polityczne*, pod red. M. Pietraś, Lublin 2006; J. Sachs, *Koniec z nędzą. Zadanie dla naszego pokolenia*, Warszawa 2006; *State of the world 2005*, New York–London 2005; M. Czerny, *Globalizacja a rozwój*, Warszawa 2005; Z. Cesarz, E. Stadtmüller, *Problemy polityczne współczesnego świata*, Wrocław 2002; R. Gilpin, *Global political economy*, Princeton 2001; Cz. Mojsiewicz, *Globalne problemy ludzkości*, Poznań 1998.

* * *

Publikacja pt. *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata* jest jednym z elementów składowych projektu badawczego „Sytuacja geopolityczna współczesnego świata” realizowanego przez Zakład Studiów Strategicznych Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Jest to jeden z dwóch głównych, obok projektu realizowanego w języku angielskim (*Internal and International Aspects of Modern Terrorism*), nurtów naukowo-badawczych Zakładu. Więcej informacji na temat jego działalności oraz wydawanych publikacji znaleźć można na stronie www.wnpid.amu.edu.pl.

Sebastian Wojciechowski

Część pierwsza

**ASYMETRYCZNOŚĆ – ISTOTA
I CHARAKTER ZAGADNIENIA**

